

СТРУКТУРНА-СЕМАНТЫЧНЫЯ ТЫПЫ СКЛАДАНЫХ БЕЛАРУСКІХ ПРЫМЕТНІКАЎ З КАМПАНЕНТАМ-КАЛЯРОНІМАМ І ІХ ПЕРАКЛАД НА НЯМЕЦКУЮ МОВУ

Рассматриваются сложные прилагательные типа *шэра-зялёны, цагляна-чырвоны, барвова-стомлены* и под. в произведениях белорусских авторов. Приводится их классификация с учетом логико-семантических отношений между структурными компонентами. Анализируется объем сохранения семантического потенциала композитов при переводе их на немецкий язык.

The compound adjectives denoting colour selected from the works by Belarusian authors are considered. Their classification based on logical-semantic relations between the components is proposed and their brief description is given. The semantic scope of correspondences in German is analysed.

Пры перакладзе мастацкіх твораў вялікае значэнне набывае праблема эквівалентнасці тэкстаў, паколькі «інфармацыя, што паведамляецца ў арыгінальным тэксце, з'яўляецца той інварыянтнай асновай, якую варта захаваць нязменнай і ў перакладзе» (Виноградов 2001, 51). На ўзроўні слова гэта інфармацыя выражаецца ў лексічным значэнні, а таксама ў лексічным фоне (гл. Верецагин, Костомаров 1980). Пры перакладзе неабходна максімальна тоесна перадаць увесь інфармацыйны патэнцыял лексічных адзінак з улікам спецыфічнай *моўнай карціны свету*, характэрнай для мовы арыгінала.

Прадметам нашага даследавання з'яўляюцца складаныя прыметнікі з кампанентам-каляронімам, ужытыя ў мастацкіх творах Я. Брыля, У. Караткевіча, І. Мележа і інш., і іх карэляты ў перакладах на нямецкую мову. Усяго прааналізавана 103 ужыванні складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам, у функцыі якіх выступаюць найменні як храматычных, так і ахраматычных колераў, а таксама іх кантэкстуальныя сінонімы.

З улікам логіка-семантычных адносін паміж кампанентамі складаных прыметнікаў фактычны матэрыял дазволіў выявіць наступныя тыпы.

1. Кампанент-каляронім+кампанент-каляронім. Складаныя прыметнікі дадзенага тыпу ўтвараюць адну з найбольш вялікіх у колькасных адносінах груп і абазначаюць найменні пераходных колераў, якія папераменна чаргуюцца: *бела-цёмны (роспіс дарогі), чырвона-зялёны (слуп з савецкім гербам), бела-блакітныя (лодкі), бела-чырвоныя (лодкі)*, або змешаных (невывразных, недастаткова акрэсленых): *блакітна-шэра (святло), сіне-зялёныя (конусы ялін), сіва-зялёная (сетка ігліцы), шэра-зялёныя (порткі), шэра-фіялетава (форма)* і інш. У межах дадзенай групы можна вылучыць складаныя прыметнікі тыпу *жаўтлява-зялёны (салдацкі мурашнік), жаўтлява-сівыя (вусы), зеленавата-жоўты (навар)*, у аснове першага кампанента якіх выкарыстоўваюцца суфіксы *-яв-, -ават-/яват-* са значэннем паслаблення ступені насычанасці колеру.

2. Кампанент са значэннем інтэнсіўнасці колеру+кампанент-каляронім. Адным з кампанентаў такіх кампазітаў выступае аснова прыметніка, што адлюстроўвае тую або іншую

ступень насычанасці тону. Найбольш шырока распаўсюджаны складаныя прыметнікі, у якіх насычанасць тону выражаецца кампанентамі 'светлы' і 'цёмны': *светла-блакітныя (вочы), светла-жоўты (пакет), светла-карычневы (мундзір), цёмна-зялёныя (палеткі бульбы), цёмна-сіні (халат)* і інш. Але ж трэба адзначыць, што ў якасці кампанента са значэннем інтэнсіўнасці колеру выступаюць і іншыя лексемы: *бледна-ружовы (цюрбан), ярка-чырвоная (малатарня), блекла-блакітнае (неба), шаравата-бляклыя (вочы)* і інш. Вызначаюцца таксама складанні з кампанентам, які абазначае высокую ступень насычанасці тону: *ядавіта-зялёная (раска), сакавіта-зялёныя (зрыўкі травіцы), празрыста-зялёнае (плацце з <...> лісточкаў)* і інш. або нізкую: *аблезла-сіняя (міска), брудна-белы (вагон)* і інш.

3. Кампанент-каляронім+кампанент-частка азначаемага прадмета. Першы кампанент такіх прыметнікаў-каляронімаў называе колер другога кампанента, які абазначае якую-небудзь частку азначаемага прадмета, напрыклад: *белавалосы (чалавек), рыжавусы (пажарнік), чорнабароды (мараканец), сінявокая (дзяўчына), беламармуровыя (сходы), жоўталістае (галлё)* і інш. Пры гэтым першы кампанент, як правіла, выражае суб'ектыўную ацэнку азначаемых прадметаў: *рыжавусы (пажарнік), яснавокі (позірк), чарнаногі (свіны пастушок), белазубая (усмешка)* і інш.

4. Кампанент з параўнальным значэннем+кампанент-каляронім. У складзе прыметнікаў-каляронімаў дадзенага тыпу першы кампанент звычайна выражае якое-небудзь сэнсавае адценне колеру, паясняе, канкрэтызуе змест другога кампанента шляхам параўнання з пэўнай уласцівасцю прадмета, найменне якога паслужыла асновай яго ўтварэння. Напрыклад: *сонечна-рыжыя (яловыя шышкі)=рыжыя, як сонца; цагляна-чырвоны (твар)=чырвоны, як цэгла; вогненна-яркая (хустка)=яркая, як агонь* і да т. п.

Варта адзначыць, што ў кампаненце з параўнальным значэннем прысутнічае сема колера-абазначэння як характэрная для параўнальнага прадмета прымета. Гэта можа быць пастаянная прымета: *попельна-шэрыя (пяты), трупна-бледны (твар), цагляна-чырвоны (твар)* або часовая: *вогненна-яркая (хустка), вішнёва-чорныя (вочы)*. Пастаянная прымета ўласціва параўнальнаму прадмету на працягу ўсяго часу яго існавання (напрыклад, *попел заўсёды шэры*). Часовая

* Цёмны ў разглядаемым кантэксце выступае ў значэнні
2. 'які па колеру блізкі да чорнага' (ТСБМ 1984, V/II, 242).

прымета абумоўлена тым, што для параўнальнага прадмета гэта прымета характэрна толькі ў пэўны час яго існавання. Напрыклад, колер *вішні* толькі пры пэўнай ступені яе *спеласці* дазваляе параўноўваць яго з чорным.

5. Кампанент з эмфатычным значэннем+кампанент-каляронім. Побач з агульнамоўнымі складаннямі ў мастацкіх творах шырока прадстаўлены неўзуальныя складаныя прыметнікі-калераабазначэнні, ва ўтварэнні якіх удзельнічае прыметнік з эмфатычным, метафарычным значэннем, напрыклад: *раўнадушна-шэры (дзень)*, *хвалююча-аранжавыя (зронкі рабіны)*, *пяшчотна-ружовыя (кветкі шыршыны)*, *хварабліва-шэрае (святло)*. Такія кампазіты перадаюць характар эматыўнага ўспрымання колеру (або яго носыбіта), яго эстэтычную ацэнку і маюць аказіянальны характар.

6. Кампанент са значэннем іншай (незалежнай ад колеру) прыметы азначаемага прадмета+кампанент-каляронім. Складанні такога тыпу адрозніваюцца семантычнай двухпланавасцю: у адно слова аб'ядноўваюцца кампаненты, якія адносяцца да розных лагічных паралелей. У якасці аднаго з кампанентаў выступае прыметнік, які абазначае самастойную прымету паводле матэрыялу: *чырвона-гліняная (дарога)*, *залаціста-сасновае (вядро)*, *шаўкавіста-чорныя (бровы)*; формы: *зялёна-ажурная (пройма лістоты)*; узору: *чорна-пярэстая (карова)*; знешніх якасцей: *ружова-смаглы (твар)*, *пушыста-белы (трус)*, *вільготна-цёмныя (вочы)*, *бялява-малады (туман)*; унутранага стану: *барвова-стомленае (сонца)*; паводле пэўных частак суадносных прадметаў: *зярніста-чырвоны (кавуновы скрыль)*, *саснова-зялёны (узгорак)* і г. д.

Варта адзначыць, што сярод прааналізаваных складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам вялікую колькасць складаюць аўтарскія новаўтварэнні. Некаторыя з іх, утвораныя ў адпаведнасці з наяўнымі мадэлямі, замацоўваюцца ў літаратурнай мове, астатняя ж частка застаецца здабыткам толькі аднаго мастацкага твора.

Нягледзячы на тое, што ў слоўнікавых дэфініцыях як беларускай, так і нямецкай моў калары-

стычная лексіка прадстаўлена дастаткова шырока, фактычны матэрыял сведчыць аб пэўных цяжкасцях пры перакладзе колераабазначэнняў, асабліва аўтарскіх наватвораў.

Пры параўнанні семантычнага аб'ёму беларускіх складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам з іх нямецкамоўнымі карэлятамі выкарыстоўваюцца метады кампанентнага аналізу, аналізу слоўнікавых дэфініцый (гл. Кур'янка 2006; БНРС 2007; ТСБМ 1977–1984; Duden 2007), а таксама метады кантэкстуальнага аналізу. Праведзены аналіз дазваляе выдзеліць групы, у якіх семантычны аб'ём пры перакладзе поўнаасцю супадае, супадае часткова або зусім не супадае. Вынікі аналізу прадстаўлены ў табліцы.

Як сведчаць статыстычныя падлікі, тоесныя супадзенні пры перакладзе складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам назіраюцца ў 69 выпадках з разгледжаных 103 ужыванняў. Найбольш поўна супадаюць складаныя прыметнікі тыпу «кампанент-каляронім+кампанент-каляронім» (84,6 %): *бела-чырвоныя (подкі) – rot-weiße (Boote)*, *чырвона-зялёны (слуп з савецкім гербам) – grün-roter (gestreifter Pfahl)*, *сіне-зялёныя (конусы ялін) – blau-grüne (Kegel der Fichten)*, *блакітна-шэрае (святло) – graublau (Licht)* і інш.; кампазіты з кампанентамі, якія абазначаюць ступень насычанасці тону або інтэнсіўнасць яго афарбоўкі (83,3 %): *светла-блакітныя (вочы) – hellblaue (Augen)*, *цёмна-зялёныя (палеткі бульбы) – dunkelgrünes (Kartoffelkraut)*, *бледна-ружовы (цюрбан) – blaß-rosa (Turban)*, *ярка-чырвоныя (малатарня) – grellrote (Dreschmaschine)* і інш.; прыметнікі параўнальнага тыпу (66,6 %): *сонечна-рыжыя (яловыя шышкі) – sonnenrote (Tannenzapfen)*, *трупна-бледны (твар) – leichenblasse (Gesicht)*, *цагляна-чырвоны (твар) – ziegelrotes (Gesicht)* і інш.; і складанні, адзін з кампанентаў якіх абазначае прымету часткі азначаемага прадмета (59,4 %): *каравокая (дзяўчына) – braunäugiges (Mädchen)*, *светлавалосая (галава) – hellblonder (Kopf)*, *чарнавокі (цыганчук) – mit schwarzen Augen*, *чорнабароды (мараканец) – schwarzbärtiger (Marokkaner)*, *чорнавалосыя (ногі) – schwarzbehaarte (Beine)* і інш.

Ступень супадзення семантычнага аб'ёму ў нямецкамоўных карэлятах

Тыпы складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам	Поўныя супадзенні		Частковыя супадзенні		Несупадзенні		Агульная колькасць
	колькасць	%	колькасць	%	колькасць	%	
Кампанент-каляронім+кампанент-каляронім	22	84,6	3	11,6	1	3,8	26
Кампанент са значэннем інтэнсіўнасці колеру+кампанент-каляронім	15	83,3	3	16,7	0	0	18
Кампанент-каляронім+кампанент-частка азначаемага прадмета	19	59,4	8	25	5	15,6	32
Кампанент з параўнальным значэннем+кампанент-каляронім	4	66,6	1	16,7	1	16,7	6
Кампанент з эмфатычным значэннем+кампанент-каляронім	2	40	2	40	1	20	5
Кампанент са значэннем іншай (не залежнай ад колеру) прыметы азначаемага прадмета+кампанент-каляронім	7	43,8	7	43,8	2	12,4	16
Усяго	69	67	24	23,3	10	9,7	103

Поўнае супадзенне ў семантычным аб'ёме адпаведнікаў, якія абазначаюць змешаны колер, магчыма дзякуючы спецыфічнай сістэме назваў колераў. Як вядома, у нямецкай мове не дыферэнцыравана значэнне такіх прыметнікаў, як *blau* або *rot*, якія могуць быць перакладзены як 'сіні, блакітны' і, адпаведна, 'чырвоны, рыжы, руды'. Так, у перакладзе мы знаходзім наступныя прыклады перадачы кампанента складання са значэннем назвы колераў сіняга спектра: *сіне-зялёны* – *blaugrün*, *блакітна-шэры* – *blau-grau*, *шэра-фіялетава* – *graublau* і да т. п. Можна лічыць апраўданым пераклад такіх кампазітаў, як *жаўтлява-зялёны* – *gelbgrün*, *жаўтлява-сівы* – *graugelb*, *зеленавата-жоўты* – *grün gelb*, без дапамогі суфікса *-lich* у першым кампаненце (які адпавядае беларускім *-яв-, ават-/ яват-*), напрыклад, *gelblichgrün*, паколькі першы кампанент нямецкіх кампазітаў абазначае тон, у які пераходзіць асноўны колер (другі кампанент), і разам з тым нізкую ступень інтэнсіўнасці афарбоўкі.

У шэрагу выпадкаў пры перакладзе назіраецца перастаноўка кампанентаў, аднак гэта, на наш погляд, не ўплывае на змяненне семантычнага аб'ёму і тлумачыцца фанетычнымі перавагамі або традыцыйнай пазіцыяй кампанентаў: *бела-чырвоны* – *rot-weiß*, *чырвоная-зялёны* – *grün-rot*.

Прыметнікі, якія абазначаюць ступень інтэнсіўнасці афарбоўкі, у большай ступені супадаюць і ў структурным плане з пераважным захаваннем парадку размяшчэння кампанентаў, напрыклад: *цёмна-сіні (халат)* – *dunkelblauer (Kittel)*, *светла-жоўты (пакет)* – *hellgelbes (Päckchen)*, *бледна-ружовы (цюрбан)* – *blau-rosa (Turban)*, *блекла-блакітнае (неба)* – *blau-blauer (Himmel)* і інш. Як беларуская, так і нямецкая мовы характарызуюцца наяўнасцю прыметнікаў-каляронімаў з узмацняльным кампанентам, напрыклад: *ярка-чырвоная (малатарня)* – *grellrote (Dreschmaschine)*, *ядавіта-зялёная (раска)* – *giftig-grüne (Wasserlinse)*, *сакавіта-зялёныя (грыўкі травіцы)* – *saftig-grüne (Grasbüschel)*, *празрыста-зялёнае (плацце з <...> лісточкаў)* – *durchsichtiggrünes (Kleid)* і інш. Пры перакладзе такіх лексічных адзінак на нямецкую мову могуць назірацца разыходжанні ў структурным плане, напрыклад: *аблезла-сінія (міскі)* – *verblichene, blaue (Teller)*, *шаравата-блакітныя (вочы)* – *graue (Augen)* і да т. п.

Надзвычай трапна перадаюцца прыметнікі-колераабазначэнні параўнальнага тыпу (аснова *адноснага прыметніка+кампанент-каляронім*), калі ў перакладзе ім адпавядае словазлучэнне *прыметнік + складаны назоўнік* (аснова *назоўніка + аснова назоўніка*). У перакладзе мы назіраем, што першаму кампаненту складанага прыметніка ў беларускай мове адпавядае азначальны першы кампанент складанага назоўніка ў нямецкай мове: *вішнёва-чорныя (вочы)* – *schwarze Kirschaugen*, *залаціста-асноўнае (вядро)* – *goldener Kiefernholzeimer*.

Пры перакладзе прыметнікаў з кампанентам, які абазначае прымету часткі азначаемага прадмета, у шэрагу выпадкаў выкарыстоўваецца мадэль «аснова прыметніка+аснова назоўні-

ка+суфікс *-ig*»: *сінявокая (дзяўчына)* – *blauäugiges (Mädchen)*, *чорнабароды (мараканец)* – *schwarzbärtiger (Marokkaner)*, *белатварая (зіма)* – *weißgesichtiger (Winter)*, *зеленакошая (сетка)* – *grünzöpfiges (Netz)* і інш. Зафіксаваны шматлікія выпадкі, калі дадзеным прыметнікам адпавядае словазлучэнне з прыназоўнікам *mit* 'з, разам': *чарнавокі (цыганчук)* – *mit schwarzen Augen*, *яснавокая (Стася)* – *mit den klaren Augen*, *белавалосы (малады чалавек)* – *mit hellen Haaren*, *чорнабровая (красуня)* – *mit den schwarzen Augenbrauen* і інш.

Асаблівай увагі заслугоўвае пераклад складанняў нахштальт *блакітна-шэрыя (канваіры)* або *шэра-блакітная (маса людзей)*, пры перадачы якіх неабходна захоўваць сацыякультурную інфармацыю. У перакладзе на нямецкую мову беларускі складаны прыметнік *блакітна-шэры (шэра-блакітны)* перадаецца праз лексему *feldgrau*. На першы погляд, лексічнае значэнне кампанентаў карэлята *feldgrau* не адпавядае ў поўным аб'ёме слоўнікавай дэфініцыі. Аднак, валодаючы фонавымі ведамі, перакладчык можа правільна вызначыць кантэкстуальную суаднесенасць і значэнне прыметніка. Лексема *feldgrau* зафіксавана ў нямецка-рускім слоўніку з паметай «устарэлае» 'шэрага (стальнога), ахоўнага колеру (пра абмундзіраванне)' (БНРС 2007, 329) і найбольш дакладна ў слоўніку *Deutsches Universalwörterbuch* (Duden 2007, 485) са значэннем *graue Farbe der deutschen Uniformen im Ersten und Zweiten Weltkrieg* 'шэры колер уніформы ў час першай і другой сусветных войнаў'. Так, лексема *feldgrau*, якая спужыла для азначэння колеру формы ў арміі Трэцяга рэйха (гл. Гільченок 2008), найбольш поўна перадае семантычны аб'ём беларускага варыянта *блакітна-шэры (шэра-блакітны)*.

Раўнапраўныя суадносіны адпаведнікаў, якія супадаюць у поўным і частковым семантычным аб'ёме, назіраюцца ў групах прыметнікаў-каляронімаў, адзін з кампанентаў якіх абазначае іншую, незалежную ад колеру прымету (43,8 %): *барвава-стомленае (сонца)* – *purpurrote (Julisonne)* 'барвавае ліпеньскае сонца', *вільготна-цёмныя (вочы)* – *dunkle (Augen)* 'цёмныя вочы', *зялёна-ажурная (пройма лістоты)* – *grüne (Blätter)* 'зялёнае лісце', *цьмяна-празрысты (вінаград)* – *dicke, dunkle (Weintrauben)* 'буйны, цёмны вінаград', *чырвоная-гліняная (дарога)* – *lehmitiger (Weg)* 'гліняная дарога'; і ў складаннях з кампанентам, які мае эmfатычнае значэнне (40 %): *хвалююча-аранжавыя (гронкі рабіны)* – *die schönen rotgelben (Beeren)* 'прыгожыя аранжавыя ягады', *пшчотна-ружовыя (кветкі шыпыны)* – *zarte (Blüten)* 'пшчотныя кветкі'.

Частковыя супадзенні маюць месца ў 24 выпадках са 103 прааналізаваных кампазітаў. Найчасцей складанаму прыметніку з кампанентам-каляронімам адпавядае простае слова, якое супадае ў семантычным аб'ёме толькі з адным з кампанентаў складання. Гэта прыводзіць да частковай страты лексічнага значэння ў выніку звужэння семантыкі выкарыстанай асновы. Як правіла, перакладчык засяроджвае ўвагу рэцыпіента на

адной з прымет, выражанай у складаным слове, напрыклад: *вільготна-цёмныя (вочы) – dunkle (Augen)* 'цёмныя вочы', *зялёна-ажурная (пройма лістоты) – grüne (Blätter)* 'зялёнае лісце', *пяшчотна-ружовыя (кветкі шыпыны) – zarte (Blüten)* 'пяшчотныя кветкі' і інш.

Аналагічная з'ява назіраецца ў прыметніках з эмпатычным кампанентам. У той час як пры ўтварэнні кампазітаў тыпу *халодна-блакітнае (шкло акулераў)*, *хвалююча-аранжавыя (зронкі рабіны)* відавочна прырашчэнне сэнсу, дзякуючы першаму кампаненту, пры перакладзе страчваюцца не толькі адэкватная перадача лексічнага значэння, але і экспрэсіўнасць, эмацыянальна-ацэначны кампанент: *хвалююча-аранжавыя (зронкі рабіны) – die schönen rotgelben (Beeren)* 'прыгожыя аранжавыя ягады', *халодна-блакітнае (шкло акулераў) – blanke (Henkerblick)* 'бліскучы погляд кáта' і да т. п.

Адносна вялікая колькасць частковых супадзенняў налічваецца ў складаных тыпу «кампанент-каляронім+кампанент-частка» азначаемага прадмета». У наступных прыкладах можна прасачыць, што пры перакладзе складаных прыметнікаў дадзенага тыпу страчваюцца сема, якая абазначае частку азначаемага прадмета, і, такім чынам, на першы план выступае характарыстыка цэлага прадмета, напрыклад: *светлабровы (твар) – helles (Gesicht)* 'светлы твар', *светлавалосая (галава) – светлачубая (галава) – blonder (Kopf)* 'светлая галава', *чарнаногі (свіны пастушок) – schmutziger (Schweinehirt)* 'брудны пастушок свіней'.

Агульнай асаблівасцю складаных прыметнікаў гэтых груп з'яўляецца іх утварэнне непасрэдна ў маўленні, ужыванне ў пэўным кантэксце, адсутнасць фіксацыі многіх з іх у слоўніках. Менавіта таму, на нашу думку, і назіраецца частковае супадзенне іх значэнняў.

Несупадзенні ў семантычным плане вызначаюцца ва ўсіх пералічаных групах, акрамя прыметнікаў са значэннем адцення колеру і інтэнсіўнасці афарбоўкі. У колькасным выражэнні яны складаюць 10 карэлятаў ад агульнай колькасці (103). Сярод несупадзенняў вылучаюцца, у першую чаргу, выпадкі, калі ў перакладзе прапушчана слова – адпаведнік складанага прыметніка-каляроніма або наогул адсутнічае пераклад сказа або абзаца, напрыклад:

Дзень быў шэры і змрочны, такі раўнадушна-шэры, што плакаць хацелася, калі я накіраваўся ў фальварак Жабічы <...> (Караткевіч 1995, 323). – *Der Tag war grau und trübe (-), als ich zum Vorwerk Shabitschi wanderte, das den Kulschas gehörte <...>* (Karatkewitsch 1985, 114).

А «чорны дзікун» неўзабаве, пад пахіхікванне белых, спакойна, ледзь не велічна прайшоў міма, пакалыхваючы адкінутай назад дробненька кучаравай галавою, пабліскаваючы попелына-шэрымі пятамі босых ног, сухія лыткі якіх не вельмі па-вайсковому абкручаны абмоткамі (Брыль 1989, 30) – *Kurz darauf erschien der «schwarze Barbar» und schritt unter dem Gekicher der Weißen vorbei, in majestätischer Haltung, den Krauskopf in den Nacken geworfen, (-) barfuß, die dürren Waden recht unmilitärisch mit Gamaschen umwickelt* (Bryl 1968, 32).

Сэнсавая неадпаведнасць відавочна ў прыкладах, калі ў перакладзе было выкарыстана слова з іншай семантыкай: *ружова-смаглы (твар) – gebräuntes (Gesicht)* 'загарэлы твар', *жаўтароты (дзяцюк) у значэнні 'нявопытны' – zu Späßen aufgelegter Bursche* 'схільны да жартаў'. На нашу думку, выбар няправільнай (варыянтнай) лексічнай адзінкі можна лічыць своеасаблівай памылкай перакладчыка, паколькі страчваюцца выразнасць арыгінальных азначэнняў.

Аналіз складаных прыметнікаў з кампанентам-каляронімам, выбраных з мастацкіх твораў беларускіх аўтараў і тэкстаў іх перакладаў на нямецкую мову, дазваляе зрабіць вывад аб захаванні перакладчыкам у большасці выпадкаў семантычнага аб'ёму пры перадачы асноўных прымет азначаемага прадмета (67%). У некаторых выпадках, асабліва пры перакладзе аўтарскіх утварэнняў, назіраюцца частковыя супадзенні (23,3%), паколькі перакладаецца толькі адзін з кампанентаў кампазіта. Несупадзенні (9,7%) сустракаюцца, як правіла, пры перакладзе аўтарскіх утварэнняў. Нягледзячы на тое, што ў кожнай мове існуе свая спецыфічная сістэма назваў колераў, у любой мове можна перадаць разнастайныя адценні для выражэння патрэбных колераўспрыманняў з дапамогай розных сродкаў. Пераклад церпіць значныя страты, калі індывідуальныя ўтварэнні замяняюцца на традыцыйныя або зусім апускаюцца. Але з усёй відавочнасцю можна сцвярджаць, што пераклад аказіянальных адзінак аб'ектыўна не заўсёды магчымы. Сродкі выразнасці, якія створаны аўтарам з дапамогай складаных прыметнікаў-колераабазначэнняў, адлюстроўваюць своеасаблівасць яго светаўспрымання.

Скарачэнні

БНРС – Большой немецко-русский словарь. М., 2007;
ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: У 5 т. (6 кн.). Мн., 1977–1984. Т.1–5; **Duden** – Deutsches Universalwörterbuch. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich, 2007.

ЛІТАРАТУРА

- Брыль Я. Птушкі і пнёды: Кн. адной маладосці. Мн., 1989.
Быкаў В.У. Збор твораў: У 6 т. Т. 5. Кар'ер: Раман; У тумане; Аблава: Аповесці. Мн., 1994.
Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова. М., 1980.
Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). М., 2001.
Гильченко Н.Л. Практикум по переводу научных и публицистических текстов с немецкого языка на русский. СПб., 2008.
Караткевіч У. Дзікае паляванне караля Стаха: Аповесці, апавяданні. Мн., 1995.
Кубрякова Е.С. Типы языковых значений: Семантика производного слова. М., 2009.
Кур'янка М. Нямецка-беларускі слоўнік = Deutsch-belarussisches Wörterbuch. Мн., 2006.
Мележ І. Людзі на бабоце. Мн., 1987.
Прыгодзіч М.Р. Словакладанне ў беларускай мове. Мн., 2000.
Bryl J. Vogel und Nester. Berlin, 1968.
Vykau W. Treibjagd. Berlin, 1995.
Karatkewitsch U. König Stachs Wilde Jagd. Berlin, 1985.
Melesh I. Menschen im Sumpf. Berlin, 1974.
Neureiter F. Weißrussische Anthologie: ein Lesebuch zur weißrussischen Literatur (mit deutschen Übersetzungen) // Slavistische Beiträge. Bd. 162. München, 1983.
Паступіў у рэдакцыю 06.01.11.
- Іна Яўгеньеўна Кавалёва** – аспірантка кафедры гісторыі беларускай мовы. Навуковы кіраўнік – доктар філалагічных навук, прафесар М.Р. Прыгодзіч.